

Калініна Лариса Вадимівна,
зав. кафедри методики викладання
іноземних мов та прикладної лінгвістики
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Калинина Лариса Вадимовна
зав. кафедры методики преподавания
иностранных языков и прикладной лингвистики
Житомирский государственный университет
имени Ивана Франка
Kalinina Laryssa Vadymivna
Head of the Chair of Methodology
and Applied Linguistics
Zhitomir State University named after I. Franko

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ТЕХНОЛОГІЇ
ПАРАЛЕЛЬНОГО ЧИТАННЯ
ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА НА ОСНОВЕ
ТЕХНОЛОГИИ ПАРАЛЕЛЬНОГО ЧТЕНИЯ
THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF A FUTURE ENGLISH TEACHER
ON THE BASIS OF A PARALLEL READING TECHNIQUE

Дана стаття присвячена проблемі формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови під час його методичної підготовки у вищому навчальному закладі. Автор пропонує проведення самостійних комп'ютерних лабораторних робіт, які передують базовим

лекціям з предмету, матеріалами яких є тексти для паралельного читання та завдання до них.

Ключові слова: професійна компетентність, комп'ютерні лабораторні завдання, технологія паралельного читання.

Розвиток вищої освіти в Україні в XXI столітті зумовлений своєрідністю розвитку інформаційного суспільства, основними цінностями якого є не лише широке використання новітніх інноваційних технологій, але й самостійність мислення, вміння працювати з інформацією й приймати аргументовані рішення, обізнаність не тільки у вузькій професійній області, але й в суміжних областях. Сьогодні вміння молодих спеціалістів мислити самостійно, спираючись на знання та досвід, цінується значно вище, ніж просто ерудиція, володіння широким спектром знань без вміння застосовувати ці знання для вирішення проблем.

Таким умовам професійної підготовки спеціаліста найбільш відповідає компетентнісний підхід, який вимагає постійного вдосконалення його професійного рівня. Проблемами професійної підготовки на основі компетентнісного підходу присвячено низку досліджень вітчизняних та зарубіжних досліджень вчених-методичтів: Помятун О.І., Дубасенюк О.А., Овчарук О.В., Пасова Є.І., Ніколаєвої С.Ю., Хуторського А.В., Harmer J., Wallace M. тощо, в яких автори розглядають різні аспекти даного процесу.

Метою даної статі є спроба розгляду формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови під час його методичної підготовки у ВНЗ.

Під **професійною компетентністю** вчителя іноземної мови ми розуміємо інтегровану здатність мовної особистості вирішувати проблеми професійного характеру, яка ґрунтується на сукупності компетенцій в різних галузях психолого-педагогічних та предметних знань, умінь, навичок, досвіду та цінностей, набутих шляхом професійної освіти, практики та

сприяє саморозвитку і самовдосконаленню особистості у професійній діяльності.

Однак, слід враховувати, що професійна компетентність виявляється лише за межами навчальних ситуацій, в яких вона набувається студентами та контролюється викладачами. Ми розділяємо точку зору Є.С. Полат, що «компетентність відрізняється від вузькопредметного вміння тим, що виявляється під час вирішення задач, нових для студентів, які не відпрацьовуються на аудиторних заняттях у ВНЗ» [4, с.109]. Таким чином, з усіх відомих стилів викладання, описаних відомим американським психологом Б. Такманом, на наш погляд, найефективнішим є «стиль дослідження під керівництвом викладача», який створює такі умови навчання, під час яких студенти самостійно знаходять необхідну інформацію та вирішення проблеми, відповідь або пояснення до поставленого питання тощо.

При використанні такого стилю викладання у ВНЗ викладач повинен:

- організувати різні види пізнавальної діяльності (індивідуальну, групову), які б сприяли формуванню необхідних та достатніх навичок та вмінь самостійного критичного мислення;
- відбирати проблемні ситуації (питання) з теми, що вивчається, які вимагають висунення власних гіпотез, пошуку додаткової інформації, якої не вистачає для вирішення проблеми, що виникла, опори на застосування знань з різних галузей педагогіки, психології та методики навчання, їх інтеграцію при вирішенні проблеми;
- створювати умови для самостійної дослідницької діяльності, які стимулюють самостійне критичне та креативне мислення студентів;
- надати можливість самооцінки та самокорекції.

Наш досвід роботи у ВНЗ показав, що вищезазначені задачі добре вирішуються у тому випадку, коли майбутнім учителям надається

можливість попередньої змістовної антиципації матеріалу майбутньої базової лекції.

Оскільки кількість аудиторних годин, відведених у ВНЗ на дисципліну «Методика викладання іноземних мов» невелика, ми пропонуємо організувати некеровані позааудиторні комп'ютерні лабораторні роботи, при виконанні яких студенти зможуть проявити самостійність та індивідуальність мислення, здатність до саморегуляції, що й забезпечує їх професійний розвиток без прямого контролю з боку викладача.

Для успішного проведення такої лабораторної роботи доцільно використовувати технологію паралельного читання (термін О.А. Коряковцевої), суть якої полягає у паралельному читанні дайджесту з різних джерел, що відображають різні точки зору на одну проблему, яку потрібно вирішити на базовій лекції. Майбутнім вчителям пропонується обговорити прочитане, спираючись на запропоновану інформацію та власний досвід, конкретизувати та довести свою точку зору.

Матеріали дайджеста можуть бути представлені не лише рідною мовою. Оскільки ми маємо справу з професійною підготовкою майбутнього вчителя іноземної мови, предметом читання можуть бути посилання з робіт відомих зарубіжних вчених іноземною мовою, або комбінований варіант – рідною та іноземною мовою, коли протиставляються або порівнюються точки зору вітчизняних та зарубіжних вчених. Разом з матеріалами паралельного читання студентам пропонується й додаткова література, у тому числі й інтернет-ресурси.

На основі самостійної індивідуальної роботи по запропонованій проблемі у майбутніх вчителів формується власна думка, випрацьовується своя точка зору, з'являється своє бачення тієї чи іншої сторони педагогічного процесу.

Наприклад, при підготовці до базової лекції на тему: «Мета та зміст навчання іноземної мови» студентам була запропонована позааудиторна

лабораторна комп'ютерна робота, в якій містились такі матеріали та завдання для паралельного читання:

1. Прочитайте визначення плюрилінгвізму та мультилінгвізму, які даються в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, та скажіть, чи є дані поняття тотожними. Обґрунтуйте свою точку зору.

<p>Multilingualism is the knowledge of a number of languages, or the co-existence of different languages in a given society. (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. – Cambridge University Press, 2001. – 250 p. – P.4).</p>	<p>Plurilingual approach emphasises the fact that as an individual person's experience of language in its cultural contexts expands, from the language of the home to that of society at large and then to the languages of other peoples, he or she does not keep these languages and cultures in strictly separated mental compartments, but rather builds up a communicative competence to which all knowledge and experience of language contributes and in which languages interrelate and interact.</p> <p>(Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. – Cambridge University Press, 2001. – 250 p. – P.4).</p>
---	---

2. Ознайомтесь із цілями вивчення іноземної мови, запропонованими різними авторами та в програмі з іноземної мови в Україні, та скажіть, як вони адаптовані для початкової, середньої та старшої шкіл.

<p>Among the aims stated or implied in the CEF are:</p> <ul style="list-style-type: none">- The development of European citizenship, with an educated	<p>Цілі навчання ІМ у ЗНЗ:</p> <ul style="list-style-type: none">- Практична мета навчання ІМ повинна бути спрямована на вирішення наступних завдань: формування в учнів
---	---

European understanding several languages, able to study and travel in many countries, knowledgeable about, and having respect for many different nationalities and national cultures.

- The conviction that knowing different languages is a powerful factor in intellectual development, encouraging open-mindedness and flexibility, contributing to the development of other skills.

- The commitment to life-long language learning, accepting that it is unlikely that schools can predict exactly which languages their students are going to need, and that therefore the aim should be to train them to become good language learners, capable of acquiring the particular languages as they meet the need for them.

- The idea that language study offers opportunities to acquire independence and autonomy as learners, that it can be learnt in ways which encourage co-operation and other social values.

(Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. – Cambridge

мовленнєвих компетенцій в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі і перекладі, медіації на рівні елементарного або незалежного користувача; навчання ІМ як засобу спілкування на міжнародному рівні, формування в учнів лінгвосоціокультурної компетенції на рівні елементарного або незалежного користувача; формування в учнів мовних компетенцій: фонетичної, лексичної, граматичної, у техніці читання і письма; формування навичок вибирати лінгвістичну форму і спосіб висловлювання, що є адекватними ситуації спілкування.

- **Виховна мета** має реалізуватися через систему особистого ставлення учня до іноземної мови і нової культури у процесі оволодіння ними. Згідно цієї мети необхідно передбачити виховання в учнів: культури спілкування, прийнятої в сучасному цивілізованому світі; ціннісних орієнтацій, почуттів та емоцій; позитивного ставлення до ІМ, культури народу, який розмовляє цією мовою тощо.

- **Освітня мета** досягається шляхом освіти учнів засобами ІМ, що, у свою чергу, передбачає: використання мови,

University Press, 2001. – 250 p. –
P.2).

що вивчається, для підвищення загальної культури учнів; розширення їхнього кругозору, знань про країну, мова якої вивчається; і за допомогою мови про навколишній світ у цілому. Освітня мета навчання ІМ досягається у процесі аналізу текстів, які використовуються на уроках, бесід з учнями, обговорення актуальних проблем, під час перегляду відеофільмів тощо.

- **Розвиваюча мета** передбачає розвиток в учнів: мовленнєвих здібностей (фонет. та інтонац. слуху, мовної здогадки, логічного викладання думок тощо); інтелектуальних і пізнавальних здібностей (різних видів пам'яті - слухової й зорової, оперативної та тривалої, уваги - довільної та мимовільної, уяви тощо); готовності до участі в іншомовному спілкуванні; готовності до подальшої самоосвіти в галузі володіння іноземною мовою.

(http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/im/2010_2/Nikolaeva.pdf
)

Наші спостереження та експериментальна перевірка показали, що ефективність такої попередньої роботи на основі технології паралельного читання полягає у тому, що студенти приходять на базову лекцію вже підготовленими, тобто розуміють, про що йдеться мова, в чому сутність проблеми, яка розглядається, на що слід звернути особливу увагу.

У такому випадку й сама базова лекція матиме інтерактивний характер, тому доцільно буде розпочати її з технології «мозкового штурму» за матеріалами паралельного читання. Мультимедійна презентація вже знайомого матеріалу буде слугувати зоровою опорою для студентів, яка стимулюватиме до вирішення незрозумілих моментів, порівняння точки зору їх лектора та думок вже відомих вчених. В процесі дискусії студенти можуть дещо змінити раніше сформовану позицію або залишитися при своїй думці за умови переконливої аргументації.

Практика показує, що якщо якісь питання базової лекції на думку того чи іншого студента не дали йому/їй чіткого пояснення або не переконали у погляді на проблему, студент отримує можливість наново узагальнити весь набутий та засвоєний матеріал, знайти інформацію, якої не вистачає для чіткого розуміння питання і на наступному семінарському занятті зробити обґрунтовані висновки, висунути переконливі аргументи у підтримку самостійно сформованої точки зору.

Таким чином, технологія паралельного читання, яка використовується під час самостійної лабораторної комп'ютерної роботи, що передує базовій лекції, дає можливість майбутнім вчителям виявити свою професійну компетентність в тому чи іншому питанні, переконатися у вмінні самостійно формувати власну професійну точку зору.

У якості перспективи подальшого дослідження слід звернути увагу на зміст самостійних комп'ютерних лабораторних робіт з курсу «Методика викладання іноземних мов». До нього може входити не лише технологія паралельного читання як засіб професійного саморозвитку, але й технології

ситуаційного аналізу (Case-study), технології розвитку асоціативного мислення студентів, проектні технології тощо.

Крім того, технологія паралельного читання може бути не менш ефективною при формуванні предметної компетенції майбутнього вчителя як знавця мови на заняттях з практики усного та писемного мовлення, домашнього та аналітичного читання, заняттях з інтерпретації текстів.

Данная статья посвящена проблеме формирования профессиональной компетности будущего учителя иностранного языка в процессе его методической подготовки в высшем учебном заведении. Автор предлагает проведение самостоятельных компьютерных лабораторных работ, предшествующих базовым лекциям по предмету, материалами которых являются тексты для паралельного чтения и задания к ним.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, компьютерные лабораторные задания, технология паралельного чтения.

The article in question deals with the problem of the professional methodological development of a future English teacher during his studying at the University.

The author believes that the organization of independent computer lab works which include the parallel reading technique before the basic lecture, leads to the effective professional competence development. The article contains examples of parallel reading techniques.

Keywords: professional development, professional competence, parallel reading technique.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Зимня І.А. Педагогическая психология. – М., 2002. – 167 с.

2. Коряковцева Н.Ф. Теория обучения иностранным языкам: продуктивные образовательные технологии – М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 192 с.
3. Овчарук О.В. Развитие компетентного подхода: стратегические ориентиры международной спільноти//Компетентний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с.
4. Полат Є.С., Бухаркіна М.Ю. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования. – 3-е изд. – М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 368 с.
5. Помятун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентного підходу українській освіті//Компетентний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики (Під заг. ред. О.В. Овчарук). – «К.І.С.», 2004. – с. 66-72.
6. Такман Б. Педагогическая психология: от теории к практике. – М.: 2002. – с. 315.
7. Хуторський А.В. Дидактическая евристика. Теория и технология креативного обучения. – М., 2003.